

ภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักปฐริสธรรม 7
POLITICAL LEADERSHIP ACCORDING TO THE 7 PURISADHAM PRINCIPLES

พระสัทธิรัทษ จันทสโร (หมุ่หวนา)

Phar Sittirak Juntasaro (Moohuana)

นักวิชาการอิสระ1

Independent scholar

E-mail Soon1983pk@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 19 เมษายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 19 พฤษภาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 23 พฤษภาคม 2567

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหน้าที่ ที่จะกำหนดหรือชักจูงให้กลุ่มสมาชิกในองค์การทำงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และการมีอิทธิพลต่อกลุ่มต่าง ๆ ในองค์การ ผู้นำนั้นจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงานและองค์การ ภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักปฐริสธรรม 7 มีความสำคัญ ผู้นำนักการเมืองที่มีคุณภาพ มีสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถ ตามหลักสัพฐริสธรรม 7 สามารถสร้างความเจริญทั้งต่อภาคธุรกิจและภาคสังคมได้เป็นอย่างดี ดังนี้

หลักสัพฐริสธรรม 7 คือ 1) ฉมัญญุตตา รู้หลักการ เมื่อดำรงตำแหน่ง มีฐานะ หรือจะทำอะไรก็ตาม ต้องรู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎเกณฑ์กติกาที่เกี่ยวข้อง 2) อัถถัญญุตตา รู้จุดหมาย ผู้นำถ้าไม่รู้จุดหมายก็ไม่รู้ว่าจะนำคนและกิจการไปไหนนอกจากรู้จุดหมาย 3) อัถตัญญุตตา รู้ตน คือ ต้องรู้ว่าตนเองคือใครมีภาวะเป็นอะไร อยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติ มีความพร้อม มีความถนัด สติปัญญา ความสามารถอย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีข้อยิ่งข้อหย่อน จุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร ซึ่งจะต้องสำรวจตนเอง และเตือนตนเองอยู่เสมอ 4) มัตตัญญุตตา รู้ประมาณ คือ รู้จักความพอดี 5) กาลัญญุตตา รู้กาล คือ รู้จักเวลา 6) ปฐริสญญุตตา รู้ชุมชน คือ รู้สังคมตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างขวาง คือ รู้สังคมโลก รู้สังคมของประเทศชาติว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร 7) ปุคคัลญุตตา รู้บุคคล คือ รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคนที่มาร่วมงานร่วมการร่วมไปด้วยกัน และคนที่เราไปให้บริการตามความแตกต่างเฉพาะตัว เพื่อปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสม และได้ผล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, หลักปฐริสธรรม 7, นักการเมือง

Abstract

Leadership is concerned with the use of power and authority. To determine or influence group members in the organization to work according to the specified goals. And having influence on various groups in the organization, leaders are therefore an important factor for the success of the work and the organization. Political leadership according to the 7 Purisadham principles Purisadham principles of politicians is important. Quality political leaders have intelligence, goodness, knowledge and ability. According to the principles of Sappurisadhamma 7, it can create prosperity for both the business sector and the social sector as follows:

The seven principles of Sappurisadhamma are: 1) Dhammaññuta: knowing the principles when holding a position, having status, or doing anything. Must know the principles, know the work, know the duties, know the rules and regulations involved. 2) Atthanyuta: knowing the destination. Leaders, if they don't know their destination, will not know where they will lead their people and business unless they know their destination. 3) Attanyuta: knowing oneself, meaning one must know who oneself is and what one's condition is. What status are you in? What are your qualifications, readiness, aptitude, intelligence, and abilities? How powerful is it? There are great and weak points. What are the strengths and weaknesses? Which must be examined by oneself and always remind yourself. 4) Mattanyuta: knowing moderation, meaning knowing moderation 5) Kalanyuta: knows time, that is, knows time. 6) Parisanyuta: knowing the community, means knowing society from a wide scope, that is, knowing world society, knowing the society of the nation, what its situation is. 7) Pukkalayuta: knowing people, meaning knowing the people involved. Especially those who come to join together. And the people we serve according to their individual differences to treat him correctly, appropriately and effectively.

Keywords: leadership, 7 principles of purisadhamma, politicians.

บทนำ

ผู้นำที่เหมาะสมของนักการเมือง มีบทบาทอย่างมากต่อการดำเนินงานขององค์กรทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยในการพัฒนาทางการเมืองขององค์กร และการพัฒนาระบบ การบริหารจัดการ ลักษณะส่วนตัวของนักการเมือง รวมทั้งการปรับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของนักการเมือง ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ จึงถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสนใจกับการเมืองซึ่งมองการเลือกตั้ง เป็นเพียงหน้าที่ที่ถูกขอร้องจากหน่วยงานภาครัฐให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น ส่วนนักการเมืองเมื่อตนเองได้รับความไว้วางใจจากประชาชนก็ทำหน้าที่ทางการเมืองตามอำเภอใจเพราะถือว่าประชาชนให้ความไว้วางใจตนแล้ว ดังนั้นจะทำอะไรก็ได้จึงเป็นเหตุให้ถูกมองว่านักการเมืองไทยจำนวนไม่น้อยที่ขาดคุณธรรมจริยธรรมและขาดความรับผิดชอบทางการเมืองอย่างแท้จริง

จากสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าโดยทฤษฎีแล้วนักการเมืองคือผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศชาติ แต่ปรากฏว่านักการเมืองส่วนใหญ่ทั้งระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นยังขาดความรับผิดชอบและไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศได้อย่างทั่วถึง กล่าวคือ ไม่สามารถทำให้เป็นไปตามความหมายของการเมือง ที่ว่า “การเมืองเป็นกระบวนการจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้กับทุกคนในสังคมได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม” สาเหตุที่ไม่สามารถดำเนินการได้ตามที่กล่าวข้างต้นก็ด้วยสาเหตุหลายประการ อาทิ นักการเมืองมองว่าการเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์และการกอบโกย ในเมื่อนักการเมืองในฐานะตัวแทนของประชาชนซึ่งมีหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงและปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน แต่กลับทำตรงกันข้ามกับสิ่งที่ประชาชนคาดหวัง คือ การเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง ครอบครัว และพวกพ้อง ส่วนผลประโยชน์ของประเทศเป็นลำดับสุดท้าย ในที่สุดก็ทำให้ประเทศชาติเสียหายยิ่งไปกว่านั้นผู้ที่ต้องรับ

ผลกระทบก็คือประชาชนนั่นเองจึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าต้นตอของปัญหาเกิดมาจากการบริหารราชการแผ่นดินที่ผิดพลาด เกิดจากความจงใจของนักการเมืองที่หวังกอบโกยผลประโยชน์ในธุรกิจการเมืองทำให้ประชาชนในฐานะเจ้าของประเทศไม่อาจพึ่งพานักการเมืองซึ่งเป็นผู้แทนของตนแต่ขาดความสำนึกทางคุณธรรมและจริยธรรม (ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์, 2561: 31) จริยธรรมของผู้นำการเมืองจึงถือเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองเนื่องจากเป็นกลไกในการชักนำบุคลากรที่มีศักยภาพคุณธรรมและจริยธรรมเข้าสู่ระบบการเมืองและเป็นการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองที่ดีให้มีมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการจัดระบบการเลือกสรรผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปอย่างชอบธรรมซึ่งการสร้างผู้นำและนักการเมืองที่มีคุณธรรม มีความสามารถ และมีความรับผิดชอบต่อประชาชนนั้นต้องมีการกำหนดมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำและนักการเมือง

ความหมายเกี่ยวภาวะผู้นำ

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำในปัจจุบันนี้ ได้มีนักวิชาการหลายท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำนั้นก็มีจำนวนมาก เพราะเหตุที่นักวิชาการ เหล่านั้นเห็นความสำคัญของภาวะผู้นำในองค์การเพราะภาวะผู้นำเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ กัน ผ่านทางร่างกายและวาจา ในความเป็นจริงผู้นำอาจจะไม่ใช่บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งในองค์การก็ได้ แต่อาจหมายถึงบุคคลอื่นที่มีอิทธิพลต่อผู้อื่น ดังนั้น ความหมายของภาวะผู้นำจึงได้ครอบคลุมถึงผู้นำในระดับต่าง ๆ ขององค์การทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้นำ (Leaders) จึงมีความหมายกว้างขวางมาก ทำให้การให้คำนิยามแตกต่างกันไป จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน และจากนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของผู้นำ (Leader) ไว้ดังนี้

จากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำว่า “ภาวะผู้นำ” เป็นคำผสมระหว่างคำว่า “ภาวะ” กับ “ผู้นำ” ไม่ได้บัญญัติคำว่า “ภาวะผู้นำ” แต่บัญญัติว่า “ภาวะ” เป็นคำนาม แปลว่า “ความมีหรือความเป็น หรือความปรากฏ” ส่วนคำว่า “ผู้นำ” ไม่ได้บัญญัติไว้ในพจนานุกรมโดยตรง แต่มีคำที่ใกล้เคียงกันมากคือคำว่า “หัวหน้า” เป็นคำนาม แปลว่า “ผู้ใหญ่ในหมู่หนึ่ง ๆ” และที่บัญญัติไว้อีกคำหนึ่งคือ “ผู้จัดการ” เป็นคำนาม แปลว่า “บุคคลที่มีหน้าที่บริหารและควบคุมดูแลกิจการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2564: 784)

ภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งสำคัญของผู้นำที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ องค์กรประกอบที่จะช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการนำ ประกอบด้วย ด้านคุณลักษณะ อำนาจ และพฤติกรรม และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงองค์การในรูปแบบใดก็ตามให้ประสบความสำเร็จได้นั้น องค์กรต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถให้กับบุคลากรซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดขององค์กร (สุปัญญา ตา สุนทรนนท์ และคณะ, 2562: 49) และภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership) นับว่ามีความสำคัญอย่างมาก เพื่อที่จะทำให้องค์กรพร้อมรับกับการ เปลี่ยนแปลง (Change) ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรุนแรงมากในขณะนี้ นิยาม “ผู้นำ” ในด้านต่าง ๆ มีมากมาย หลากหลายทฤษฎีขึ้นอยู่กับว่าใครจะชอบแบบไหน และแต่ละคนนั้นก็จะมี Style ของความเป็นผู้นำที่แตกต่างกัน ดังนั้น สถานการณ์ที่แตกต่างกัน ความเป็นผู้นำก็อาจแตกต่างกันไป (จักรี จารุเมธีญาณ และพระณนิต วฑฒโน, 2561: 529) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตามโดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้ สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวังพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับที่ สูงขึ้นและศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ใน

ภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและขององค์การ (อารี พันธมณี, 2564: 21) และภาวะผู้นำ เป็นการใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นในการ สร้างสรรค์หรือปลูกฝังศรัทธาความกลมเกลียวความร่วมมือร่วมใจให้เกิดขึ้นในระหว่างผู้ร่วมงาน หรือผู้ตามทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางที่ผู้นำหรือผู้บริหารต้องการ อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ (ดำรง แสงใส และคณะ, 2563: 29)

จากความหมายข้างต้นที่กล่าวมาทั้งหมดจึงสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ คือ คุณลักษณะบุคลิกภาพ พฤติกรรม ภาวะการณ์แก้ไขสถานการณ์ และการกล้าตัดสินใจเปลี่ยนแปลงในด้านบวกที่ผู้นำแสดงออกในรูปของกระบวนการความสามารถหรือกิจกรรมซึ่งก่อให้เกิดอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่นโดยที่บุคคลอื่นจะคล้อยตามหรือปฏิบัติตามผู้นำ เพื่อให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง หรือเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภาวะผู้นำจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการฝึกฝนของแต่ละบุคคล อุปนิสัยส่วนตัวความสามารถพิเศษเฉพาะตน ตลอดจนแนวคิดความมุ่งมั่นจริงจัง ความเสียสละในการบริการสาธารณะที่มีต่อชุมชน องค์กรต่าง ๆ

คุณลักษณะของผู้นำทางการเมือง

คุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองนั้น ได้มีผู้รู้อธิบายถึงคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองไว้โดยสังเขปดังต่อไปนี้ คือ

1. ผู้นำทางการเมืองที่จะมีความเป็นผู้นำทางการเมืองต้องมีความอิสระ มีความต้องการ และมีความกล้าหาญที่จะนำ
2. ผู้นำทางการเมืองต้องมีความชาญฉลาดในทางการเมือง (political acumen) การเมืองเป็นเรื่องซับซ้อนไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ เล่ห์เหลี่ยมทางการเมืองมีมาก ผู้นำคนอื่นจะต้องมีความรู้ความสามารถในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง เริ่มตั้งแต่การมองคน การใช้คน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน ความสัมพันธ์กับสังคมซึ่งมีกลุ่มต่าง ๆ และความสัมพันธ์กับผู้นำต่างประเทศ การขาดความรู้ความสามารถในส่วนนี้ย่อมทำให้ความเป็นผู้นำทางการเมืองด้อยลง
3. บุคลิกของผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นที่ยอมรับว่ามีลักษณะเป็นผู้นำ ถ้าภาษาอังกฤษเรียกว่ามี charisma คล้าย ๆ กับบารมีในภาษาไทย ผู้นำทางการเมืองที่ขาดบุคลิกความเป็นผู้นำย่อมยากที่จะมีความเชื่อมั่นและยากที่จะนำผู้อื่นได้
4. ผู้นำทางการเมืองต้องมีความรู้ความสามารถในระดับหนึ่ง และต้องสามารถใช้คนที่มีความรู้ที่มีความเชี่ยวชาญให้เข้ามาทำงาน ผู้นำที่ขาดความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ในการบริหารประเทศ ย่อมยากที่จะเป็นผู้นำที่ดีได้
5. ผู้นำทางการเมืองจะต้องมีความกล้าหาญ เด็ดขาดในการตัดสินใจ บนพื้นฐานของความถูกต้องตามหลักนิติธรรม กล้าเสี่ยงที่จะถูกตำหนิ มีหลักการที่แน่วแน่ มีศรัทธาต่อการทำสิ่งที่ถูกต้อง มีจริยธรรม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าตนเองหรือพรรคพวก ผู้นำที่ไม่กล้าตัดสินใจจะเป็นผู้นำไม่ได้ ผู้นำเช่นนี้เป็นเพียงผู้นำที่มีแต่ตำแหน่งแต่ไม่มีความเป็นผู้นำทางการเมือง ผู้นำทางการเมืองที่อิงแต่ตัวบทกฎหมายและการปฏิบัติในลักษณะงานประจำ คือผู้นำที่ไม่มีความเป็นผู้นำทางการเมือง เพราะการที่ต้องมีผู้นำทางการเมืองก็คือการต้องทำงานนอกเหนือจากที่กำหนดในกฎหมายหรือที่ปฏิบัติมาเป็นประจำ (routine)

ผู้นำทางการเมืองที่มีลักษณะเป็นผู้นำแต่ขาดจริยธรรม หาประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ลุแก่อำนาจ ฉ้อราษฎร์บังหลวง ละเมิดกฎหมาย สามารถสร้างความเสียหายใหญ่หลวงต่อสังคมและประเทศชาติได้ ผู้นำเช่นนี้ไม่เป็นที่พึงประสงค์ แต่ผู้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำที่เป็นคนดีแต่ขาดลักษณะผู้นำ

ที่กล่าวมาแล้วก็ไม่สามารถจะแก้ปัญหาสังคมได้ และอาจทำให้ปัญหาที่มีอยู่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการสร้างปัญหาใหม่ ผู้นำที่สามารถแสดงความเป็นผู้นำและเป็นคนดี มีจริยธรรม จึงเป็นสิ่งที่ค้นหาโดยนักปราชญ์ทางรัฐศาสตร์ตั้งแต่ ชงจื่อ เฟลโต อาริสโตเติล ฯลฯ และยังหาอยู่แม้กระทั่งปัจจุบัน แต่ก็ได้ข้อสรุปว่า ผู้นำที่เป็นคนดี มีจริยธรรมแต่เพียงอย่างเดียวยังไม่พอ ต้องอาศัยการควบคุมโดยระบบด้วย ดังนั้นต้องมีระบบที่ดีด้วย ก็จะกลับมาสู่คำถามที่สำคัญคือ ระบบที่ดีที่จะคัดสรรตัวบุคคลที่ดีจะเกิดขึ้นได้อย่างไร หลายคนตอบว่า ด้วยการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อจัดโครงสร้างระบบดังกล่าว อันจะนำไปสู่การได้คนดีมาปกครองแผ่นดิน การร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ 18 นี้สะท้อนถึงความล้มเหลวของอดีตที่ยังไม่สามารถหาผู้นำที่ดีได้ ก็ได้แต่หวังว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้จะสามารถนำไปสู่การได้ผู้นำทางการเมืองที่มีความเป็นผู้นำ มีจริยธรรม เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้ พร้อม ๆ กับสามารถสร้างกลไก การตรวจสอบ การถ่วงดุลอำนาจ และป้องกันไม่ให้ผู้นำที่หลงอำนาจ ลุแก่อำนาจ โกงละโมภ เข้ามาปกครองบริหารประเทศ

สังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่เป็นยุคโลกไร้พรมแดนนี้ในแง่ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีต่าง ๆ ย่อมส่งผลให้ศักยภาพในการแข่งขันขององค์กรสูงขึ้นตามลำดับ ไม่ว่าจะเป็นในระดับประเทศในสถาบันของภาครัฐหรือเอกชน ความอยู่รอดขององค์กรดังกล่าวย่อมขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจอย่างถูกต้อง รอบคอบและทันต่อสถานการณ์ของผู้บริหาร ซึ่งก็คือผู้นำขององค์กรนั้น ๆ ดังนั้นในทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องมีผู้นำ เพื่อช่วยกำหนดทิศทาง ช่วยสั่งการ ช่วยควบคุมระบบ และช่วยประสานให้คนทั้งหลายทำงานร่วมกัน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งงามที่ได้วางไว้ร่วมกันนอกจากนี้ ปัญหาเกี่ยวกับผู้นำก็มักเกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันเสมอ ผู้นำบริหารงานอย่างไม่มีเอกภาพ ไม่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ใช้อำนาจโดยมิชอบ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนและพวกพ้อง และยึดหลักประโยชน์นิยมเป็นใหญ่ โดยไม่คำนึงถึงความอยู่รอดขององค์กรหรือคนในสังคมส่วนใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนั้นย่อมทำให้เกิดสภาพการณ์ของสภาวะผู้นำที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้นในสังคม (มนตรี พิรพลพัฒน์, 2540: 1)

สรุปได้ว่า การเมืองการปกครองคือการจัดการสิ่งที่มีคุณค่าของสังคม อันได้แก่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สถานะทางสังคม และอำนาจ การจัดการบริหารสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคมดังกล่าวนี้มีตัวแปรสำคัญที่สุดตัวหนึ่ง นั่นคือ ผู้นำและความเป็นผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์

หลักพุทธจริยธรรมของผู้นำทางการเมืองตามหลักปริสธรรม 7

จริยธรรมของผู้นำทางการเมืองคือสัปปริสธรรมนั้นเป็นจริยธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่บริษัทตามโอกาสสถานที่ต่าง ๆ กันซึ่งคุณสมบัติของผู้นำที่ดีในความหมายของพระพุทธศาสนาจะต้องประกอบด้วยหลักธรรม 7 ประการในชีวิตประจำวัน ถ้าหากใครมีจริยธรรมของมนุษย์ที่แท้จริง 7 ประการนี้และสามารถประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักการเหล่านี้โดยสมบูรณ์แล้ว ผู้นั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่พระพุทธเจ้ายกย่องว่าเป็น “สัตบุรุษ” หรือ “คนดีแท้” หรือ “มนุษย์โดยสมบูรณ์” การกระทำหรือพฤติกรรมของเขามีความเหมาะสมถูกต้องปราศจากความผิดพลาดนำประโยชน์มาให้ทั้งแก่ตนเองและสังคมโดยรวมเพื่ออำนวยประโยชน์สันติสุขแก่สังคมนั้น

ความหมายของหลักปริสธรรม 7

สัปปริสธรรม 7 นั้นเป็นจริยธรรมของสัตบุรุษ คือ คนดีหรือคนที่แท้ซึ่งมีคุณสมบัติความเป็นคนที่สมบูรณ์และถือได้ว่าเป็นจริยธรรมที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ ในการนิยามความหมายของสัปปริสธรรมนี้ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะต่าง ๆ ไว้ดังนี้ คือ

สัปปุริสธรรม หมายถึง ธรรมของคนดีหรือสมบัติของผู้ดี และได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ดีนั้นว่าไม่ได้ดีเพราะเป็นผู้ที่เกิดในตระกูลสูง ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ผู้มีอำนาจทางการเมือง ผู้มีอำนาจทางการทหาร และผู้มีการศึกษา (ทองย้อย แสงสินชัย, 2530: 56) สัปปุริสธรรม หมายถึง คุณธรรม 7 ประการที่บริบูรณ์ในผู้ใดย่อมทำผู้นั้นให้เป็นสัปปุริสชนที่เจริญด้วยคุณสมบัติควรแก่ความเคารพนับถือของชนทั้งหลาย ทำให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จด้วยดี และเป็นหลักปฏิบัติเพื่อทำคนให้เป็นผู้สงบสุขและถึงความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้ (สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อุทฺธฺยาธิ), 2509: 12) สัปปุริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี บุคคลที่มีคุณธรรมประจำใจโดยยึดหลักสัปปุริสธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต บุคคลที่ยึดเอาหลักสัปปุริสธรรมเป็นธรรมประจำใจยังได้ชื่อว่าเป็นผู้ดีเพราะเป็นผู้มีเหตุผลในการปฏิบัติตน เมื่อบุคคลรู้จักเหตุผลแล้วการปฏิบัติตนก็เพียบพร้อมด้วยความดี คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล แล้วบุคคลนั้นเป็นคนดี คือ สัตบุรุษในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นคนดีเพราะเป็นผู้รักสงบ รักความเที่ยงธรรม รู้จักหน้าที่ของตน รู้จักกาลเทศะ มีเหตุผลในการทำงานโดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองคนอื่นจะสามารถบริหารงานได้อย่างราบรื่น (พระสามารถ อานนฺโท (เนตรแสง), 2548: 33-34)

สัปปุริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษมี 7 คือ 1) ธัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ 2) อตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล 3) อัตตัญญตา รู้จักตน 4) มัตตัญญตา รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา รู้จักกาลเวลา 6) ปริสสญญตา รู้จักชุมชนสังคม 7) บุคคลปโรปรัญญตา รู้จักบุคคล จริยธรรมทั้ง 7 ประการนี้เอนเป็นคุณสมบัติภายในตัวผู้นำซึ่งมีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการนี้เป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันอย่างสมบูรณ์ที่จะทำให้ผู้นำสามารถจัดการและสามารถปฏิบัติการในการะงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2538: 276)

จากความหมายของต้นที่กล่าวมาทั้งหมดจึงสรุปได้ว่าสัปปุริสธรรม 7 นั้นเป็นจริยธรรมสัตบุรุษ คือ คนดี หรือ คนที่แท้ซึ่งมีคุณสมบัติความเป็นคนที่สมบูรณ์และถือได้ว่าเป็นจริยธรรมที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ทุกประการประกอบไปด้วย 1) ธัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ 2) อตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล 3) อัตตัญญตา รู้จักตน 4) มัตตัญญตา รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา รู้จักกาลเวลา 6) ปริสสญญตา รู้จักชุมชนสังคม 7) บุคคลปโรปรัญญตา รู้จักบุคคล ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นคนดีเพราะเป็นผู้รักสงบ รักความเที่ยงธรรม รู้จักหน้าที่ของตน รู้จักกาลเทศะ มีเหตุผลในการทำงาน โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองคนอื่นจะสามารถบริหารงานได้อย่างราบรื่น ถ้าขาดคุณสมบัตินี้แล้วแม้ว่าจะเป็นคนมีชาติสกุล มีวิทยฐานะสูง มียศศักดิ์อิศรัฐาน มั่งมีเงินทองสักปานใดก็ไม่เรียกว่าสัตบุรุษ

การวิเคราะห์คุณสมบัติของผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปุริสธรรม 7

คุณสมบัติของผู้นำในทางพระพุทธศาสนาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ที่เรียกว่า ธรรมของสัตบุรุษ เป็นผู้ประกอบด้วยหลักธรรม 7 ประการ ว่าเป็นคนดี (สัตบุรุษ) คนที่สมบูรณ์แบบหรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ถือว่าเป็นสมาชิกที่ดีมีคุณค่าที่แท้จริงของมนุษยชาติ ถ้าหากใครมีคุณธรรมของมนุษย์ที่แท้ 7 ประการนี้ และสามารถประพฤติได้อย่างถูกต้องตามหลักการเหล่านี้แล้วย่อมประสบแต่ความสุขความเจริญ ซึ่งสัปปุริสธรรม 7 คือ ธรรมของสัตบุรุษ, ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ, คุณสมบัติของคนดี, ธรรมของผู้ดี (qualities of a good man; virtues of a gentleman) มีรายละเอียดดังนี้

1. อัมมัญญตา ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมตา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล (knowing the law ; knowing the cause) คุณสมบัติของผู้นำในข้อนี้ ต้องเป็นผู้รู้หลักการทำงาน เข้าใจระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นอย่างดีและสามารถแสดงตนเป็นผู้นำในด้านนี้ได้อย่างชัดเจนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ ผู้ได้บังคับบัญชา

2. อัตถัญญตา (ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก (knowing the meaning; knowing the purpose ; knowing the consequence) คุณสมบัติของผู้นำในข้อนี้ ต้องเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจนโยบาย มีความมุ่งหมายในการกระทำตามจุดประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้ และรู้ผลหรือประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำนั้น ๆ ด้วย

3. อัตตัญญตา (ความรู้จักตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม (knowing oneself) คุณสมบัติของผู้นำในข้อนี้ ต้องรู้จักตนเอง ให้มองเห็นเอง ว่ามีความพร้อมทั้งกายและใจ การประพฤติตนที่เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเอง ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

4. มัตตัญญตา (ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี (moderation ; knowing how to be temperate) คุณสมบัติของผู้นำในข้อนี้ ต้องเป็นผู้รู้จักประมาณ คือ รู้กำลัง ความสามารถ งบประมาณ บุคลากรและเทคโนโลยีในการดำเนินงานและการแข่งขันกับองค์กรอื่น ๆ

5. กาลัญญตา (ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน (knowing the proper time; knowing how to choose and keep time) คุณสมบัติของผู้นำในข้อนี้ ต้องเป็นผู้กระทำการใด ๆ ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา ซึ่งเวลาเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการทำงานให้สำเร็จ

6. ปริสสัญญตา (ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม (knowing the assembly ; knowing the society) คุณสมบัติของผู้นำในข้อนี้ต้องเป็นผู้รู้กิจที่ประชุมที่ประชุมนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ ซึ่งมีผลให้องค์กรได้รับการสนับสนุนร่วมมือจากชุมชน

7. ปุคคลัญญตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญตา (ความรู้จักบุคคล คือ รู้ความแตกต่างแห่งบุคคล (knowing the individual; knowing the different individuals) คุณสมบัติของผู้นำในข้อนี้ ต้องรู้ อหยาศัย ความสามารถ และคุณธรรมของบุคคลว่าเป็นอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ว่าจะสามารถมอบหมายให้ปฏิบัติงานใดๆขององค์กรเพื่อให้ประสบความสำเร็จได้ (อง.สตตก. (ไทย) 23/68/143-146)

บทสรุป

การปกครองของผู้นำทางการเมืองที่จะนับว่าเป็นการปกครองที่ดีนั้นจะต้องปกครองด้วยจริยธรรม เพราะจะสร้างความยุติธรรมและความถูกต้องให้แก่ผู้นำและผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานอันจะก่อให้เกิดความสุขในการทำงาน หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นจริยธรรมธรรมของคนที่ดีหรือผู้นำแบบสัตบุรุษ คือ ผู้นำที่มีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการย่อมจะทำให้ผู้นำ ผู้ตามและสังคมดำเนินไปในทางที่ดี พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมผู้นำที่เป็นคนเก่งและดี มีคุณธรรมจริยธรรมมาปกครองหมู่คณะสังคมและประเทศชาติเพื่อให้เกิดความสงบสุขการพัฒนาหมู่คณะสังคมและประเทศชาติ

ให้มีศักยภาพและก้าวทันโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อย่างเช่น ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ ผู้นำจึงมีความสำคัญคุณวุฒิที่ศอกยกำหนดทิศทางของคนเดินทาง เป็นเสาเข็มที่มีความจำเป็นต่อโครงสร้างของบ้าน อีกทั้งเป็นผู้ที่สร้างหลักจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม เป็นหลักชัยของประเทศชาติ จึงจำเป็นต้องมีผู้นำเพื่อรับภาระการบริหารกิจการบ้านเมือง ซึ่งผู้นำจะต้องเป็นผู้สร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้อยู่ภายใต้การปกครองและเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมในสังคม จึงต้องพิจารณาถึงบุคคลที่เป็นผู้นำของประเทศชาติบ้านเมืองเป็นสำคัญ

ดังนั้นผู้นำจึงจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์คือความรู้ คือ 1. ธัมมัญญตา รู้จักเหตุ คือ รู้จักหลักการ รู้หน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรม ผู้นำที่ดีต้องรู้จักเหตุแห่งผลคือต้องรู้สาเหตุที่เกิดขึ้นว่ามีต้นตอของปัญหาคืออะไร 2. อัตถัญญตา รู้จักผล คือ รู้จักจุดมุ่งหมาย รู้ผลแห่งความมุ่งหมาย ผู้นำที่ดีจำเป็นจะต้องเข้าใจให้ชัดในผลที่จะตามมาทั้งด้านดีและไม่ดี 3. อัตตัญญตา รู้จักตน คือ รู้จักตนเองว่ามีคุณสมบัติอย่างไร ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักพัฒนาตนเองอยู่เสมอแก้ไขปรับปรุงจุดอ่อนของตนพัฒนาจุดแข็งและดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี 4. มัตถัญญตา รู้จักประมาณ คือ รู้จักความพอเพียง และรู้จักประมาณตนในการแสวงหา ผู้นำที่ดีต้องรู้จักประมาณคือความพอดีจะทำให้กิจการอะไรก็ให้เกิดความพอดี 5. กาลัญญตา รู้จักกาล คือ รู้จักเวลา กล้าตัดสินใจ ทำงานให้ทันกับเวลา และรู้คุณค่าของเวลา ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักใช้เวลาอันมีค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุดเท่าที่จะมากได้และต้องแบ่งเวลาในการทำงาน 6. ปริสสัญญตา รู้จักชุมชน คือ รู้จักวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนนั้น ๆ ผู้นำที่ดีจะต้องศึกษาให้เข้าใจในขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ของชุมชนนั้น ๆ โดยความแตกต่างทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อและค่านิยมของชุมชน และ 7. ปุคคลัญญตา รู้จักบุคคล คือ รู้จักประเภทของบุคคลว่าควรจะทำอย่างไรให้ถูกต้องเหมาะสม ผู้นำที่ดีจะต้องสนับสนุนส่งเสริมคนที่มีความรู้ความสามารถให้ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม มีความเคารพต่อผู้ใหญ่ ใส่ใจให้ความสำคัญต่อประชาชน เมื่อผู้นำมียุทธศาสตร์คือความรู้ดังที่กล่าวมานี้ประโยชน์สุขย่อมเกิดขึ้นแก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

บรรณานุกรม

- จักรี จารุเมธีญาณ และพระณัฏ วฑฒโน. (2561). “ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชน”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ 6 ฉบับพิเศษ พฤศจิกายน-ธันวาคม.
- ดำรง แสงใส และคณะ. (2563) “การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 18”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ทองย้อย แสงสินชัย. (2530). สัปตปริสสธรรม 7 (สมบัติผู้ดี 7 ประการ). กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการผู้อำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2538). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสามารถ อานนโท (เนตรแสง). (2548). “ภาวะผู้นำตามหลักสัปตปริสสธรรม”. รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยญาณสังวร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มนตรี พืชรพลพัฒน์. (2540). “จริยธรรมกับภาวะผู้นำ: ศึกษาทัศนคตินักวิชาการรัฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยที่มีต่อผู้นำทางการเมือง”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุคส์ไตร์พับลิเคชั่นส์.
- ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์. (2561). “จริยธรรมของนักรการเมืองในระบบการเมืองไทย”. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน.
- สุปัญญา สุนทรนนท์ และคณะ. (2562). “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคประเทศไทย 4.0 กรณีศึกษา : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต”. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. ปีที่ 6 ฉบับที่ 10 ธันวาคม.
- สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อุฎฐายี). (2509). หนังสืออนุสรณ์เนื่องในโอกาสงานฌาปนกิจศพนายชัย. กรุงเทพมหานคร : หนังสืออนุสรณ์.
- อารี พันธมณี. (2564). “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักปฏิจจสมุปบาท”. วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน.